

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2026.5.4p>  
УДК 342.553

**Катерина Петрівна ВЛАДОВСЬКА**

доктор філософії з права, доцент кафедри, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3857-9292>  
e-mail: [gorda2018@ukr.net](mailto:gorda2018@ukr.net)

**Ярослав Юрійович ЗАГОРОДНІЙ**

аспірант, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова  
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7916-293X>  
e-mail: [zahorodnii\\_y@univer.km.ua](mailto:zahorodnii_y@univer.km.ua)

## КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ

*У статті досліджено складники конституційно-правового статусу депутатів місцевих рад та природу представницького мандата. Проаналізовано подвійну сутність діяльності обранця як представника громади та члена ради. Розглянуто обсяг повноважень в окрузі та в колегіальному органі. Окремо досліджено трансформацію статусу в умовах воєнного стану та при передачі функцій рад військовим адміністраціям. Проаналізовано правові колізії, обмеження діяльності та проблеми дострокового складання мандата під час війни.*

**Ключові слова:** депутат місцевої ради, представницький мандат, конституційно-правовий статус, воєнний стан, військова адміністрація, виключні повноваження, бюджетна сфера, правотворча діяльність, сектор безпеки і оборони, дистанційне засідання, повноважність ради

Стаття надійшла 20.04.2026

Статтю прийнято 27.04.2026

Статтю опубліковано 15.05.2026

### ВСТУП

Місцеве самоврядування в Україні, що здійснюється територіальними громадами безпосередньо або через обрані ними органи, є фундаментом демократичного устрою держави. Ключовою постаттю у цій системі є депутат місцевої ради – виборна особа, наділена представницьким мандатом для вираження та захисту інтересів виборців. Проте в умовах повномасштабної збройної агресії проти України функціонування муніципальної влади зазнало суттєвих трансформацій, пов'язаних із запровадженням правового режиму воєнного стану.

Особливою актуальності це питання набуло у зв'язку з практикою передачі повноважень місцевих рад військовим адміністраціям, що фактично обмежує або призупиняє діяльність представницьких органів. На практиці це призвело до виникнення значних правових колізій та конфліктних ситуацій між депутатами, виборцями та державними органами (зокрема, НАЗК та військовими адміністраціями) стосовно обсягу прав і обов'язків народних обранців у нових реаліях. Розв'язання цих завдань є критично важливим як для забезпечення безперервності місцевого самоврядування, так і для чіткого правового регулювання статусу осіб, що виконують представницькі функції в умовах війни.

Незважаючи на ґрунтовні теоретичні напрацювання, досі залишається майже недослідженим питання фактичного змісту статусу депутата у випадках, коли рада як колегіальний орган не здійснює свої повноваження. Є діаметрально протилежні підходи до тлумачення «дієвості» депутатського мандата: від позиції про повне призупинення повноважень до тверджень про збереження обов'язків (наприклад, щодо декларування) за відсутності реальних прав на управління справами громади.

Невирішеною частиною проблеми залишається також відсутність у законодавстві чіткого механізму дострокового припинення повноважень депутата за власною заявою в умовах, коли неможливо скликати сесію ради

через відсутність кворуму чи бойові дії. Саме цим аспектам – колізіям між Законами України (ЗУ) «Про статус депутатів місцевих рад», «Про місцеве самоврядування» та «Про правовий режим воєнного стану» – і присвячено цю статтю.

**МЕТА** дослідження полягає у визначенні сутності, наявності та реального обсягу конституційно-правового статусу депутатів місцевих рад в умовах сучасних викликів, зокрема під час дії правового режиму воєнного стану та у випадках передачі повноважень місцевих рад військовим адміністраціям.

### МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ця робота базується на працях вітчизняних вчених, чинному законодавстві, а також на матеріалах періодичних видань. У дослідженні застосовано методи аналізу і синтезу, порівняння та узагальнення, а також низку інших методів.

### РЕЗУЛЬТАТИ

Депутат сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради (далі – депутат місцевої ради) є представником інтересів територіальної громади села, селища, міста чи їх громад, який відповідно до Конституції України (КУ) і Закону про місцеві вибори обирається на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування на строк, встановлений КУ [1].

Депутат (від пізньолат. *deputatus* – посланий, уповноважений) – особа, обрана виборцями до представницьких органів держави та місцевого самоврядування, іноді міжнародних представницьких органів. Депутатом називають і особу, яка уповноважена колективом (групою) для виконання певного доручення [2].

Депутат у системі місцевого самоврядування – це виборна особа, яка має подвійний статус: по-перше, представника територіальної громади, виборців свого виборчого округу, а по-друге, члена відповідної міс-

цевої ради – представницького органу місцевого самоврядування (ради). Водночас такий депутат працює в місцевій раді на громадських засадах, тобто заробітну плату за свою роботу не отримує [3, с. 176].

На нашу думку, депутат місцевої ради (сільської, селищної, міської, районної у місті, районної чи обласної) – це виборна особа, яка репрезентує інтереси відповідної територіальної громади або їх сукупності. Його статус ґрунтується на мандаті, отриманому внаслідок вільного волевиявлення громадян на засадах загального, рівного та прямого виборчого права у забезпеченні таємниці голосування. Повноваження депутата здійснюються протягом строку, чітко визначеного КУ.

Конституційно-правовий статус депутата місцевої ради в Україні є цілісною системою, що об'єднує кілька взаємопов'язаних елементів, кожен з яких забезпечує належне виконання представницьких функцій у системі місцевого самоврядування.

Правова природа депутатського мандата визначає фундамент статусу та характеризується подвійним характером. Депутат одночасно виступає як представник інтересів територіальної громади та виборців свого округу, і як повноважний член відповідної ради – колегіального представницького органу. У науковій доктрині цей статус визначено як вторинний (похідний) від статусу самої ради, оскільки повноваження депутата є лише доти, доки функціонує відповідний орган.

Система депутатських повноважень охоплює сукупність прав та обов'язків, які традиційно поділяються на дві групи за напрямом діяльності. Діяльність безпосередньо в раді та її органах включає право ухвального голосу, право обирати та бути обраним до керівних структур ради, внесення проєктів рішень, пропозицій до порядку денного та участь у дебатах. Стосовно роботи у виборчому окрузі – її зосереджено на підтриманні зв'язку з виборцями, проведенні прийому громадян, розгляді скарг та звернень, а також виконанні доручень громади. Важливою теоретичною формулою є обмеженість влади депутата виключно представницькими функціями: він має право вимагати усунення порушень законності, проте позбавлений особистих адміністративно-розпорядчих чи виконавчих повноважень.

Порядок виникнення та припинення повноважень встановлює часові рамки дії депутатського статусу. За загальним правилом вони розпочинаються з дня відкриття першої сесії ради нового скликання після офіційного оголошення результатів виборів і тривають до моменту відкриття першої сесії ради наступного скликання. Законодавство також регламентує процедури дострокового припинення повноважень, що може бути ініційовано як за власною заявою депутата, так і через механізм відкликання за народною ініціативою чи внаслідок набрання законної сили обвинувальним вироком суду.

Гарантії депутатської діяльності спрямовано на створення умов для незалежного та ефективного виконання обранцем своїх обов'язків. До них належать правові гарантії, такі як захист від незаконного звільнення з основної роботи чи звільнення від виробничих обов'язків на час сесій, а також інформаційні гарантії з права на невідкладний прийом посадовими особами та доступ до необхідних документів у раді. Окремим фінансовим інструментом підтримки статусу є депутатський фонд,

кошти якого спрямовуються на вирішення нагальних потреб виборців округу.

Відповідальність депутата завершує структуру статусу, передбачаючи підзвітність особи перед територіальною громадою, політичною партією (у разі обрання за пропорційною системою) та державою. Юридична відповідальність включає адміністративний та кримінальний аспекти, зокрема у сфері запобігання корупції та дотримання вимог фінансового декларування. Політична відповідальність реалізується через можливість втрати мандата у разі невідповідності діяльності депутата програмі партії чи інтересам громади.

Запровадження воєнного стану суттєво вплинуло на діяльність органів місцевого самоврядування. Згідно із ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», у разі утворення військових адміністрацій (ВА) повноваження відповідних рад можуть бути передані цим адміністраціям.

Це створило складну юридичну проблему стосовно обсягу статусу депутатів таких рад.

Крім того, виникла гостра проблема дострокового складання повноважень. В умовах війни багато депутатів не можуть звільнитися за власним бажанням, оскільки через відсутність кворуму рада не може прийняти відповідне рішення.

Повномасштабна агресія зумовила необхідність адаптації муніципального права до екстремальних умов.

18 червня 2024 р. Верховна Рада України ухвалила законопроект 9559-д «Про внесення змін до деяких законів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з підтримки сектору безпеки і оборони України» (реєстр. № 9559-д) [5], але він все ще знаходиться на підписі у Президента України. А також 27 січня 2026 р. зареєстровано законопроект «Про забезпечення повноважності місцевих рад в умовах воєнного стану» (реєстр. № 14405) [6]. Запропоновані законопроекти («Про забезпечення повноважності місцевих рад в умовах воєнного стану» та зміни щодо підтримки сектору безпеки) спрямовано на вирішення двох критичних завдань: надання громадам легальних інструментів допомоги ЗСУ та збереження легітимності представницької влади навіть за умови значного скорочення фактичної кількості депутатів.

Однією з найважливіших змін є розширення повноважень місцевих рад з підтримки сектору безпеки і оборони. Згідно з проєктом до виключної компетенції сільських, селищних та міських рад належатиме надання фінансової та матеріальної підтримки силам оборони під час воєнного чи надзвичайного стану і затвердження місцевих програм підтримки сектору безпеки і оборони. Депутати також отримують право контролювати виконання цих програм, які готують та реалізують виконавчі органи ради.

Законопроекти офіційно закріплюють право депутатів брати участь у засіданнях у режимі відеоконференції. Дистанційно можуть проводитися пленарні засідання ради, засідання виконавчих органів та постійних депутатських комісій.

До порядку денного таких засідань дозволено включати лише невідкладні питання: зміни до бюджету, ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій, заходи оборонної роботи, підтримка сектору безпеки та усунення символіки російської імперської політики. Дистанційно

заборонено розглядати питання розпорядження земельними та природними ресурсами, а також питання, що потребують таємного голосування. Депутат може брати участь у дистанційному засіданні лише за умови перебування на території України (за винятком тимчасово окупованих територій). У разі встановлення факту перебування депутата за кордоном, його голос не враховується, а протокол уточнюється.

Для громад, де вибори 2020 р. проходили за мажоритарною системою, пропонуються особливі правила збереження влади, а саме рада вважається повноважною, якщо до її складу входить не менше половини депутатів від загального складу. Якщо кількість депутатів стає меншою за половину, повноваження переходять до військової адміністрації населеного пункту. Сесію може бути скликано за ініціативою однієї третини депутатів. Для створення тимчасової контрольної комісії достатньо голосів однієї третини депутатів. Пропозиція кандидатури секретаря ради може вноситися половиною складу депутатів.

Стосовно соціальних гарантій та особливостей статусу депутатів законопроекти враховують специфіку служби та безпеки депутатів. До мобілізованих депутатів не застосовуються вимоги з обов'язкової присутності на засіданнях та виконання доручень ради/комісії (ст. 49 Закону про місцеве самоврядування). Ради отримують право змінювати форму, спосіб та терміни звітування депутатів перед виборцями з огляду на безпекові фактори. Посадові особи місцевого самоврядування, які перебувають у відпустці без збереження зарплати або у простої, отримують право призначатися на посади у військових адміністраціях без порушення антикорупційних обмежень.

Прийняття даних законопроектів суттєво трансформувало статус депутата місцевої ради, перетворюючи його з суто цивільного обранця на активного суб'єкта оборонної спроможності громади. Основними змінами є легалізація дистанційної роботи, жорсткий контроль за перебуванням депутата в Україні під час голосувань та спрощення процедур прийняття рішень для збереження легітимності місцевого самоврядування в умовах війни. Це дає змогу уникнути паралічу влади у громадах, де частина депутатів вибула через бойові дії чи мобілізацію.

#### Список використаних джерел

1. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 року (із наступними змінами та доповненнями). *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
2. Депутат. Юридична енциклопедія: у 6 т. / ред. кол. Ю.С. Шемшученко та ін. Київ, 1998. Т. 2. 744 с. URL: <https://cycolp.com.ua/content/view/1038/58/1/9/#9882>
3. Максименко Ю. Статус і повноваження депутатів місцевих рад. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 175-179. DOI: 10.32849/2663-5313/2021.2.32
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. (із наступними змінами та доповненнями). *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з підтримки сектору безпеки і оборони України: проект Закону (реєстр. № 9559-д від 20 серпня 2023 р.), прийнято 11 квітня 2024 р. *Законопроекти*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/42648>
6. Про забезпечення повноважності місцевих рад в умовах воєнного стану: проект Закону (реєстр. № 14405 від 27 січня 2026 року). *Законопроекти*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69537>

#### References

1. On the status of deputies of local councils: Law of Ukraine of July 11, 2002 (with subsequent amendments and additions). *Legislation of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text> (In Ukrainian).
2. Deputy. Legal encyclopedia: in 6 vols. / ed. Yu.S. Shemshuchenko et al. Kyiv, 1998. Vol. 2. 744 p. URL: <https://cycolp.com.ua/content/view/1038/58/1/9/#9882> (In Ukrainian).
3. Maksymenko Yu. Status and powers of deputies of local councils. *Entrepreneurship, economy and law*. 2021. No. 2. pp. 175-179. DOI:

## ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу зрозуміти, що конституційно-правовий статус депутата місцевої ради є цілісною системою, що базується на вільному волевиявленні громадян. Його визначальною особливістю є подвійна природа: депутат одночасно є представником інтересів територіальної громади (виборців округу) та повноважним членом колегіального представницького органу – ради. У науковій доктрині обґрунтовано концепцію вторинності (похідності) статусу депутата від статусу самої ради, що означає неможливість здійснення повноважень обранця поза межами функціонування відповідного органу. Правовий режим воєнного стану спричинив суттєву трансформацію депутатської діяльності, виявивши низку правових колізій між профільними законами. Передача повноважень місцевих рад військовим адміністраціям фактично обмежує або припиняє діяльність представницьких органів, створюючи ситуацію «критичного розриву» між роботою депутата в раді та в окрузі. Гострою проблемою залишається відсутність дієвого механізму дострокового припинення повноважень за власною заявою в умовах відсутності кворуму, що блокує право депутатів на звільнення. Сучасні законодавчі ініціативи (законопроекти № 9559-д та № 14405) спрямовано на адаптацію муніципального права до екстремальних умов шляхом розширення оборонних повноважень з надання депутатам права затверджувати програми фінансової та матеріальної підтримки сектору безпеки і оборони, легалізації дистанційної роботи шляхом запровадження засідань у режимі відеоконференцій для вирішення невідкладних питань (бюджет, оборона, ліквідація НС) за умови перебування депутата на території України, а також встановлення нових правил кворуму для громад з мажоритарною системою, що дає змогу уникнути паралічу влади у разі вибуття частини депутатів.

Так, можна зробити висновок, що прийняття нових законодавчих актів докорінно змінює роль місцевого обранця, перетворюючи його з суто «цивільного» представника на активного суб'єкта забезпечення оборонної спроможності громади. Це дає змогу зберегти легітимність представницької влади та забезпечити безперервність місцевого самоврядування в умовах війни, попри фактичне призупинення традиційних форм депутатської діяльності.

10.32849/2663-5313/2021.2.32 (In Ukrainian).

4. On the legal regime of martial law: Law of Ukraine of May 12, 2015 (with subsequent amendments and supplements). *Legislation of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (In Ukrainian).

5. On amendments to certain laws of Ukraine regarding the expansion of the powers of local self-government bodies to support the security and defense sector of Ukraine: draft Law (reg. No. 9559-d of 2023, August 20), adopted on April 11, 2024. *Draft laws*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/42648> (In Ukrainian).

6. On ensuring the authority of local councils under martial law: draft law (reg. No. 14405 of 2026, January 27). *Draft laws*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69537> (In Ukrainian).

**Kateryna VLADOVSKA**

*PhD in Legal Sciences, Associate Professor, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3857-9292>

e-mail: [gorda2018@ukr.net](mailto:gorda2018@ukr.net)

**Yaroslav ZAHORODNII**

*postgraduate student, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7916-293X>

e-mail: [zahorodnii\\_y@univer.km.ua](mailto:zahorodnii_y@univer.km.ua)

**CONSTITUTIONAL AND LEGAL STATUS OF DEPUTIES OF LOCAL COUNCILS IN UKRAINE:  
THEORETICAL PRINCIPLES AND CHALLENGES OF MARTYR STATE**

*The paper analyzes the constitutional and legal status of deputies of local councils as elected representatives of territorial communities, endowed with a representative mandate to exercise local self-government functions. The multifaceted structure of the deputy status is studied, which includes the legal nature of the mandate, the system of powers (rights and obligations), a clear procedure for their emergence and termination, as well as an extensive system of guarantees of activity and legal responsibility of elected officials. Special attention is paid to revealing the dual nature of the status of a deputy, who simultaneously acts as a representative of the interests of voters in his district and as a full member of the relevant council - a collegial body of municipal government. The paper theoretically substantiates the concept of the secondary (derivative) status of a deputy from the status of the council itself: it is proven that the powers of an elected official cannot exist outside the functioning of the relevant body. The systemic conflicts between the Laws of Ukraine "On the Status of Deputies of Local Councils", "On Local Self-Government" and "On the Legal Regime of Martial Law" are identified and investigated. The situation of a critical disconnect between the work of a deputy in the council and in the district is analyzed: the actual impossibility of implementing such tools as a deputy's request or working with voters' instructions without holding a session of the council is proven. The acute practical problem of early termination of powers in front-line regions is considered, where the impossibility of convening a session due to the lack of a quorum blocks the right of deputies to resign at their own request. The need for the legislative implementation of a simplified mechanism for drawing up a mandate through administrative acts of council chairmen or heads of military administrations and the return to the Verkhovna Rada of powers regarding the official interpretation of laws in emergency conditions is substantiated.*

**Keywords:** local council member, representative mandate, constitutional and legal status, martial law, military administration, exclusive powers, budgetary sphere, law-making activity, security and defense sector, remote meeting, council authority